

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNDE MÜZİK EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİ DERSLERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ¹

Cantürk BAYRAKÇI²

Ülkü Sevim ŞEN³

²Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, canturkbayrakci(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8149-285X

³Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, usevimsen(at)atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2392-2326

Bayrakçı, Cantürk ve Ülkü Sevim Şen. “Güzel Sanatlar Fakültelerinde Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Geleneksel Türk Müziği Derslerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” idil, 65 (2020 Ocak): s. 49-75. doi: 10.7816/idil-09-65-06

Öz

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Fakültelerinde müzik eğitimi alan öğrencilerin “Geleneksel Türk Müziği” derslerine yönelik tutumlarının tespit edilmesidir. Bu derslere yönelik tutumlarının tespitinin eğitim ve öğretimin niteliğine katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu araştırma, nitel destekli olup, nicel verilere bağlı betimsel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama (survey) modelinde tasarlanmış ve çalışmada derecelendirilmiş likert ölçekleri kullanılmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen verilere göre; Geleneksel Türk Müziği dersi alan öğrencilerin bu derslere yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık gösterdiği, öğrencilerin tutumlarının genel anlamda olumlu yönde olduğu, öğrencilerin tutumlarında cinsiyet ve sınıflarına göre anlamlı bir farklılık oluşmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda Geleneksel Türk Müziği dersi alan öğrencilerin bu derslere yönelik tutumlarının olumlu olduğu, cinsiyet ve sınıf farklılıklarının öğrencilerin tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güzel sanatlar fakülteleri, geleneksel Türk müziği dersleri, tutum

Makale Bilgisi

Geliş: 29 Eylül 2019

Düzeltilme: 30 Ekim 2019

Kabul: 1 Aralık 2019

Bu çalışma, Doç. Dr. Ülkü Sevim ŞEN danışmanlığında, Cantürk BAYRAKÇI tarafından yapılan “Güzel Sanatlar Fakültelerinde Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Geleneksel Türk Müziği Derslerine Yönelik Tutum ve Öz-yeterlik Algılarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.

© 2019 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Eğitimin önemli alanlarından birisi de sanat eğitimidir. Bu aktarım sürecinde birey, duygu, düşünce, izlenim ve tasarımlarını ayrı sanatsal araçlarla ortaya koymaktadır. Sanat eğitimi, zengin içeriği ve farklı bakış açısıyla, her toplumun kendine özgü karakteristik yapısını yansıtan dinamik bir süreçtir. Sanatın her alanında olduğu gibi müzik de bir bilgi birikimi olarak aktarımını eğitim yoluyla sağlamaktadır. Sanatın bir kolu olan müzik; bireylerin yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmek amacıyla başvurdukları yollardan birisidir.

Uçan (2005: 30) müzik eğitimini "bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma ya da bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme" süreci olarak tanımlamıştır. Müzik eğitimi, bireyin yaşamını zenginleştiren, bireyi topluma yakınlaştıran, sanat ve eğitimi birleştiren bir süreçtir.

Türkiye’de mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumlar; bireyin formal eğitim aldığı, profesyonel anlamda alan bilgisine sahip olduğu, kişisel ilgi ve yeteneğini geliştirdiği eğitim birimleridir. Günümüzde devlet konservatuvarları, eğitim fakülteleri müzik eğitimi ana bilim dalları ve güzel sanatlar fakültelerinin (GSF); müzik, müzik bilimleri, müzik teknolojileri, müzik ve sahne sanatları bölümleri mesleki müzik eğitimi alanında hizmet vermekte olan yükseköğretim kurumlarıdır. Yükseköğretim düzeyindeki önemli kurum ve kuruluşlardan biri de Güzel Sanatlar Fakülteleridir. Günümüz eğitim sistemi ve eğitim kurumları akademik anlamda başarılı bireyler yetiştirmeyi hedef edinmiştir. Bu hedef doğrultusunda çeşitli eğitim alanlarında öğrencilerin akademik başarı düzeyini etkileyen faktörlerin tespiti için çeşitli araştırmalar ve bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin derslere ilişkin tutumlarının akademik başarıyı etkileyen faktörlerden olduğu görülmüştür. Bu nedenle GSF’lerde Geleneksel Türk Müziği (GTHM ve GTSM) dersleri gören öğrencilerin bu derslere yönelik tutumlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Tutum "bazı nesnelere, kavramlara ve durumlara karşı yaklaşmakla ya da uzaklaşmakla birlikte, bunlara karşı belirli bir davranış göstermeye hazır olmayı da ifade eder" (Hilgard, Atkinson & Atkinson, 1971: 523). "Bir durumla karşı karşıya kalan birey, bu duruma yaklaşma ya da durumdan uzaklaşma eğilimi gösterir. Bu durum ise öğrenilecek ya da çözülebilecek bir durum olduğu gibi, bir düşünce, olay ya da nesne olabilir" (Başaran, 1982: 297). Tutum bireylerin durum, nesne ya da bir olaya karşı gösterdikleri tepkilerin tümü olarak kabul edilebilir. Tutumun fark edilebilen, ölçülebilen, değiştirilebilen ve öğrenilebilen bir davranış şekli olduğunu söylemek mümkündür. Özgüven (1994: 336) kişiliğin bir parçası olan tutum için "bireylerin gözlenebilir davranışlarından yordanabilirler, bireyin nefretlerini, sevgilerini genelde tüm davranışlarını etkiler" şeklinde görüşünü belirtmiştir. Morgan (2000: 363) öğrenme yoluyla kazanılmış yani yanlı olarak tutum gösterilen davranışların çoğunun "bireyin kazanılmış kişilik özelliklerinin bir parçası olduğunu ve diğer kazanılmış kişilik özellikleri gibi klasik veya edimsel koşullanma yoluyla veya modellerin gözlenmesi ve taklit yoluyla öğrenilebileceğini" ifade etmiştir.

Tutumun oluşturan temel öğelerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç temel bileşeni bulunmaktadır. Ülgen (1994: 79) tutumu oluşturan bileşenlerle ilgili olarak "birey bir objeye ilgili algılarını, duygularına, inançlarına ve değer yargılarına dayanarak değerlendirir" ifadesini kullanmıştır.

Tutumun, öğrenilen ve değişebilen bir davranış olması, olumsuz tutum gösterilen durumların olumlu yönde değiştirilebilmesine olanak sağlar. Bir durum ya da nesneye karşı gözlenen ya da ölçülen tutumlar, olumlu ya da olumsuz yönde değiştirilebilir. Öğrencilerin derslere karşı gösterdikleri tutumlarının ölçülmesi, olumsuz tutum gösterdikleri derslerin belirlenmesi ve bu derslere karşı tutumlarının istendik yönde değiştirilmesinin, öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Müzik alanında derslere yönelik tutumların incelendiği çalışmalara bakıldığında; Cengiz (2018), Kopar (2016), Şen & Şentürk (2015), Dizdar (2015), Şen & Şentürk (2014), Gürsoy (2014), Görücü (2014), Şen (2011), Uçaner (2011), Afacan (2010), Saygı (2009), Kocaarslan (2009), Canakay (2007), Nacakçı (2006), Pogonowski (1985)’nin çalışmalarına ulaşılmıştır. Dizdar (2015), Afacan (2010), Kocaarslan (2009), Nacakçı (2006) ve Pogonowski (1985)’nin çalışmalarını ilköğretim düzeyindeki öğrencilerle yürüttükleri saptanmıştır. Kopar (2016) ve Görücü (2014) çalışmalarını ortaöğretimde uygularken, Cengiz (2018), Gürsoy (2014), Şen (2011), Uçaner (2011), Saygı (2009), Canakay (2007) ise çalışmalarını lisans düzeyindeki öğrencilerle yürüttükleri görülmüştür.

Eğitimde başarıya ulaşmada öğrencilerin derslere karşı olan tutumları önemlidir. Tutum eğitim üzerinde etkili olduğu gibi müzik eğitimi üzerinde de etkilidir. Müzik eğitiminde öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde olması, yeteneklerini geliştirmelerinde ve müzik derslerindeki başarıları ile doğrudan ilgilidir. Bu konuda Nacakçı (2006) "öğrencilerin duygu ve düşünceleriyle müzik derslerine genel bir bakış sunulmasının önemli olduğunu ayrıca öğrencilerin müzik dersine karşı olumlu veya olumsuz tutumlarının hangi yönde geliştiğinin saptanması gerektiğini" belirtmektedir. Belirlenen tutumlar karşısında gerekli iyileştirme önerileri getirilmesinin, eğitim kalitesini ve başarı düzeyini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Araştırmanın problem cümlesi; "Güzel Sanatlar Fakültelerinde müzik eğitimi alan öğrencilerin Geleneksel Türk Müziği (GTHM-GTSM) derslerine yönelik tutumları ne düzeydedir ve çeşitli değişkenler açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?"

şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın problemi doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, Geleneksel Türk Müziği (GTHM-GTSM) derslerine yönelik tutumları ne düzeydedir ve dağılımı nasıldır?
2. Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, Geleneksel Türk Müziği (GTHM-GTSM) derslerine yönelik tutumları üniversitelere, cinsiyetlerine ve sınıf seviyelerine göre ne düzeydedir ve aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Fakültelerinde müzik eğitimi alan öğrencilerin "Geleneksel Türk Müziği" (GTHM-GTSM) derslerine yönelik tutumlarının tespit edilmesidir. Bu araştırma, Güzel Sanatlar Fakültelerinde "Geleneksel Türk Müziği" derslerini alan 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin geleneksel Türk müziği derslerine yönelik tutumlarının tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma Yöntemi ve Modeli

Bu araştırma, betimsel yöntem içerisinde yer alan tarama modelindedir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2008: 21) "betimsel araştırmaların, eğitim alanında yapılan araştırmalarda en yaygın kullanılan yöntem olduğunu, bu araştırmaların ele alınan konuları olabildiğince dikkatli ve eksiksiz olarak tanımladığını" ifade etmişlerdir. Bu araştırma, nitel destekli olup, nicel verilere bağlı betimsel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama (survey) modelinde tasarlanmıştır. Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıyla ilgili olarak, Yıldırım ve Şimşek (2005: 65) "farklı iki paradigmaya veya dünya görüşüne dayanır. Bu paradigmlar bize güçlü ve zayıf yönleri olan iki farklı pencere sunar. Bu sebeple, bu iki yöntemi birbirinin tamamlayıcısı olarak kullanmak sosyal olay ve olguları anlamada bize yardımcı olur" şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında; Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü, Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümünde 3. ve 4. sınıflarda eğitim-öğretime devam etmekte olan toplam 213 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin demografik bilgilerine Tablo 1 ve Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Araştırmanın Gerçekleştirildiği Üniversiteler	f	%
1. Atatürk Üniversitesi *	73	34.3
2. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi *	52	24.4
3. Cumhuriyet Üniversitesi	46	21.6
4. Erciyes Üniversitesi	42	19.7
Toplam	213	100.0

*GSF müzik bölümünde ikinci öğretimi olan üniversiteler

Tablo 1'de araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, toplam 4 üniversiteden 213 öğrencinin araştırmaya katıldığı görülmektedir. Araştırmaya en fazla katılım %34.3 oran (73 öğrenci) ile Atatürk Üniversitesi'nden sağlanmıştır. Bunu Hacı Bektaş Veli ve Cumhuriyet Üniversiteleri izlemektedir. Diğer üniversitelere göre en az katılım ise %19.7 oran (42 öğrenci) ile Erciyes Üniversitesi'nden sağlanmıştır. Tabloda 1'de araştırmaya katılan öğrenci sayısı incelendiğinde, dağılımın üniversitelerdeki kontenjanlara göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 2'de araştırmanın gerçekleştirildiği üniversitelerdeki öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre dağılımları incelendiğinde, öğrencilerin %46.4 oran (99 öğrenci) ile 3. sınıf ve %53.5 oran (114 öğrenci) ile 4. sınıf öğrencisi olduğu, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde ise toplam 213 kişiden 110 öğrencinin %51.6 oranla erkek, 103 öğrencinin ise %48.4 oranla kız öğrenci olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	f	%	Cinsiyet	f	%
3. Sınıf	99	46.5	Erkek	110	51.6
4. Sınıf	114	53.5	Kız	103	48.4
Toplam	213	100.0	Toplam	213	100.0

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı içerisinde GSF'lerin müzik bölümlerinde GTM dersleri gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin tutumlarının tespit edilmesi amacıyla; Şen (2011) tarafından geliştirilen "Geleneksel Türk Müziği Derslerine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analize hazırlanması aşamasında öncelikle kayıp veriler incelenmiş ve çalışma grubunda herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Veri girişlerindeki doğruluğu test etmek amacıyla her bir değişken için minimum ve maksimum değerler incelenmiş yanlış girilen herhangi bir veri bulunmamıştır. Sonrasında tek boyutlu olan GTM Tutum Ölçeğinin ortalama puanları SPSS 17.0 programı yardımıyla elde edilmiştir. "Analizlerin sağlıklı, güvenilir ve faydalı olabilmesi için sadece kullanılan verinin kaliteli olması yeterli değildir. Uygun bir analiz tekniğinin seçimi de son derece önemlidir" (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2004: 158). Verilerin hangi analizler yoluyla çözümleneceğine karar verebilmek amacıyla GTM Tutum Ölçeği, Shapiro-Wilk Normallik testine tabi tutulmuştur. GTM Tutum Ölçeği Shapiro-Wilk Normallik testi Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Tutum Ölçeği Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları

Tutum Maddeleri	GTHM			GTSM		
	İst.	Sd	p	İst.	Sd	p
GTM dersleri sevdiğim derslerdir.	.734	213	.000*	.786	213	.000*
GTM dersleri ilgi çekicidir.	.786	213	.000*	.827	213	.000*
GTM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	.863	213	.000*	.869	213	.000*
GTM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	.831	213	.000*	.852	213	.000*
GTM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	.807	213	.000*	.854	213	.000*
Mezun olduktan sonra, GTM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	.758	213	.000*	.811	213	.000*
GTM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	.817	213	.000*	.854	213	.000*
GTM'de öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	.762	213	.000*	.811	213	.000*
GTM'de öğrendiklerimin, beklentilerimi karşılamayacağını düşünürüm.	.872	213	.000*	.863	213	.000*
GTM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	.650	213	.000*	.669	213	.000*
GTM'siz tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	.825	213	.000*	.827	213	.000*
GTM'de öğrendiklerimin öğretmenlikte gerekli olacağına inanmam.	.798	213	.000*	.840	213	.000*
GTM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	.844	213	.000*	.848	213	.000*
GTM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	.635	213	.000*	.705	213	.000*
GTM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	.809	213	.000*	.830	213	.000*
GTM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	.905	213	.000*	.909	213	.000*
GTM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	.762	213	.000*	.762	213	.000*
GTM'nin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	.838	213	.000*	.869	213	.000*
GTM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	.703	213	.000*	.749	213	.000*
GTM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser v.b.) severek katılırım.	.720	213	.000*	.330	213	.000*
GTM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	.687	213	.000*	.731	213	.000*
GTM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	.795	213	.000*	.834	213	.000*
Boş zamanlarımda GTM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	.867	213	.000*	.878	213	.000*
GTM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	.147	213	.000*	.882	213	.000*

Tablo 3 incelendiğinde yapılan normallik testi sonucunda hem GTHM, hem de GTSM maddelerinin normal dağılım göstermediği ($p=0.000<0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4. GTHM Tutum Ölçeği Varyans Eşitliğine Yönelik Levene Testi Sonuçları

GTHM Tutum Ortalama	Levene İstatistiği	sd1	sd2	p
GTHM Tutum Ortalama	4.179	3	209	.077
GTSM Tutum Ortalama	2.359	3	209	.073

Tablo 4’de varyansların eşitliğini test etmek amacıyla yapılan Levene Testi sonuçlarına göre varyanslarda fark olmadığı ve eşit olduğu tespit edilmiştir ($p_{GTHM\ Tutum}=0.077>0.05$, $p_{GTSM\ Tutum}=0.073>0.05$). Tüm bu bilgiler doğrultusunda ölçekte yer alan boyutların normal dağılıma sahip olmadığı veya gözlem sayısının az olduğu durumlarda tek grup puanlarının (GTHM-GTSM Tutum) karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, iki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. İkiiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis H yerine One Way Anova testi kullanılmış ve farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için ise varyanslar eşit olduğu ve çalışma gruplarındaki birey sayısı birbirine eşit olmadığı için Bonferroni post-hoc testi kullanılmıştır. Burada veriler normal dağılım göstermediği halde iki gruptan fazla grup için One Way Anova testi kullanılmasının sebebi, non-parametrik Kruskal-Wallis H testinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemeye yönelik herhangi bir test seçeneğinin bulunmayışıdır. Testlere ilişkin tablolarda Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi için N, Sıra ort., Sıra Top., Z ve p değerleri, Mann-Whitney U testi için ise N, Sıra ort., Sıra Top., U ve p değerleri verilirken; One Way Anova testi için Kareler Top., sd, Kareler Ort., F ve p değerleri, Bonferroni post hoc testi için ise $\bar{x}$, Ortalama Farkı, ss ve p değerleri verilmiştir. Çoklu karşılaştırma testlerinde tabloların altında farklılığın nereden kaynaklandığı ile ilgili bilgilere de ayrıca yer verilmiştir. Ayrıca GTHM Tutum puanlarının dağılımları için frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

Araştırmada GTHM ve GTSM derslerine ait tutum puanları arasındaki ilişkiye ve bu puanların üniversite, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre ilişkisine yönelik olarak ise Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Bu teste ilişkin tablolarda ise N, r ve p değerlerine yer verilmiştir. Araştırmada yer alan analizler için SPSS 17.0 istatistik programı kullanılmış ve analizlerden elde edilen sonuçlar farklılıklara yönelik olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde, ilişkilere yönelik olarak ise 0.01 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin puanlaması 5’li likert şeklinde Tablo 5’te verilmiş olup, ağırlıklı aritmetik ortalamaların değerlendirilme aralığı ise Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 5. Beşli Likert Puanlama Tablosu

Seçenekler	Olumlu İfade Puanı	Olumsuz İfade Puanı
Kesinlikle Katılıyorum	5	1
Katılıyorum	4	2
Kararsızım	3	3
Katılmıyorum	2	4
Kesinlikle Katılmıyorum	1	5

Tablo 6. Ağırlıklı Aritmetik Ortalamaların Değerlendirme Aralığı

Olumlu İfadelerde Belirlenen Düzeyler	Olumsuz İfadelerde Belirlenen Düzeyler
1-1.79 Kesinlikle Katılıyorum	1-1.79 Kesinlikle Katılıyorum
1.80-2.59 Katılmıyorum	1.80-2.59 Katılıyorum
2.60-3.39 Kararsızım	2.60-3.39 Kararsızım
3.40-4.19 Katılıyorum	3.40-4.19 Katılmıyorum
4.20-5.00 Kesinlikle Katılıyorum	4.20-5.00 Kesinlikle Katılmıyorum

Ölçeklerin değerlendirilmesinde Tablo 5 ve 6'daki puanlamalar dikkate alınarak hesaplanıp yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada GTM (GTHM-GTSM) derslerine yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi için, Şen (2011: 76) tarafından Geleneksel Türk Müziği derslerine ilişkin tutumların incelenmesi amacıyla geliştirilen Tutum ölçeği, 9 maddesi olumsuz ve 15 maddesi olumlu olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutlu olup, güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 0.93 olarak belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan "Tutum" ölçeğinin geçerlik ve güvenirliklerini test etmek üzere "Tekrar test yöntemi" ile araştırmacılar tarafından yeniden geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Özdamar (1999: 522) alpha katsayısı değerlendirme ölçütünü şu şekilde belirtmiştir:

$0.00 < \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 < \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenirliktedir.

$0.60 < \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirirdir.

$0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablo 7'de Tutum ölçeği için Cronbach's Alpha güvenirlik testi istatistikleri görülmektedir.

Tablo 7. Tutum Ölçeği Cronbach's Alpha Güvenirlik Testi Sonuçları

Tutum Maddeleri	GTHM	GTSM
	Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha
GTM dersleri sevdiğim derslerdir.	.927	.928
GTM dersleri ilgi çekicidir.	.927	.928
GTM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	.928	.928
GTM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	.927	.928
GTM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	.927	.928
Mezun olduktan sonra, GTM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	.928	.928
GTM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	.927	.927
GTM'de öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	.927	.927
GTM'de öğrendiklerimin, beklentilerimi karşılamayacağını düşünürüm.	.928	.929
GTM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	.927	.927
GTM'siz tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	.929	.929
GTM'de öğrendiklerimin öğretmenlikte gerekli olacağına inanmam.	.928	.929
GTM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	.929	.928
GTM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	.927	.927
GTM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	.927	.927
GTM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	.929	.929
GTM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	.926	.927
GTM'nin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	.928	.928
GTM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	.927	.927
GTM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	.927	.933
GTM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm.	.927	.927
GTM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	.927	.928
Boş zamanlarımda GTM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	.928	.929
GTM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	.928	.928
Toplam Cronbach's Alpha		.929

Tablo 7 incelendiğinde Tutum madde güvenirlik katsayıları ve madde toplam güvenirlik katsayıları incelendiğinde güvenirliği önemli derecede azaltan bir maddeye rastlanmamıştır. Sonuç olarak tutum ölçeğinin bütününe ilişkin güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 0.929 olarak elde edilmiştir. Tutum ölçeğinin yüksek

derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular

Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, GTM derslerine yönelik Tutum düzeyleri dağılımları incelenmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, GTM derslerine yönelik genel Tutum puan ortalamalarına ilişkin verilere Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin GTM Derslerine Yönelik Genel Tutum Puan Ortalamaları

GTM Tutum Ortalama Puan	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$
GTHM Tutum Ortalama	213	1.208	5.000	3.89574
GTSM Tutum Ortalama	213	1.208	4.958	3.76976

Tablo 8 incelendiğinde, GTHM ve GTSM tutum ortalama puanlarına göre öğrencilerin genel olarak GTM derslerine karşı tutumlarının olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin GTHM Derslerine Yönelik Tutumları

GTHM Tutum Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Toplam		$\bar{x}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	15	7.0	6	2.8	13	6.1	102	47.9	77	36.2	213	100	4.03286
2	13	6.1	7	3.3	29	13.6	78	36.6	86	40.4	213	100	4.01878
3	15	7.0	40	18.8	28	13.2	68	31.9	62	29.1	213	100	3.57277
4	8	3.8	10	4.7	38	17.8	89	41.8	68	31.9	213	100	3.93427
5	10	4.7	10	4.7	29	13.6	92	43.2	72	33.8	213	100	3.96714
6	19	8.9	19	8.9	17	8.0	54	25.4	104	48.8	213	100	3.96244
7	12	5.6	13	6.1	29	13.6	95	44.7	64	30.0	213	100	3.87324
8	11	5.2	9	4.2	18	8.5	90	42.2	85	39.9	213	100	4.07512
9	14	6.6	36	16.9	39	18.3	59	27.7	65	30.5	213	100	3.58685
10	10	4.7	7	3.3	7	3.3	64	30.0	125	58.7	213	100	4.34742
11	18	8.5	16	7.5	36	16.9	61	28.6	82	38.5	213	100	3.81221
12	34	16.0	17	8.0	24	11.3	51	23.9	87	40.8	213	100	3.65728
13	12	5.6	15	7.0	38	17.8	93	43.7	55	25.9	213	100	3.76995
14	10	4.7	6	2.8	9	4.2	56	26.3	132	62.0	213	100	4.38028
15	16	7.5	21	9.9	32	15.0	51	23.9	93	43.7	213	100	3.86385
16	12	5.6	39	18.3	62	29.1	55	25.8	45	21.2	213	100	3.38498
17	8	3.8	5	2.3	27	12.7	74	34.7	99	46.5	213	100	4.17840
18	21	9.9	24	11.3	27	12.7	72	33.8	69	32.3	213	100	3.67606
19	10	4.7	6	2.8	18	8.5	62	29.1	117	54.9	213	100	4.26761
20	8	3.8	8	3.8	14	6.6	76	35.7	107	50.1	213	100	4.24883
21	13	6.1	12	5.6	19	8.9	40	18.8	129	60.6	213	100	4.22066
22	25	11.7	23	10.8	21	9.9	51	23.9	93	43.7	213	100	3.77465
23	13	6.1	16	7.5	62	29.1	54	25.4	68	31.9	213	100	3.69484
24	31	14.6	35	16.4	59	27.7	37	17.4	51	23.9	213	100	3.19718

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, tutum ölçeğindeki olumlu maddelerden “GTHM dersleri sevdiğim derslerdir” (*madde 1*), GTHM dersleri ilgi çekicidir” (*madde 2*), “GTHM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım” (*madde 4*), “GTHM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım” (*madde 5*), “GTHM dersleri kendime olan güvenimi artırır” (*madde 7*), “GTHM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm” (*madde 8*), “GTHM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir” (*madde 10*), “GTHM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm” (*madde 11*), “GTHM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder” (*madde 13*), “GTHM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından

önemlidir” (*madde 14*), “GTHM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım” (*madde 17*), “GTHM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım” (*madde 19*), “GTHM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım” (*madde 20*) maddelerine yönelik tutumlarının olumlu yönde ve yüksek olduğu; yine olumlu maddelerden “GTHM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm” (*madde 16*) ve “Boş zamanlarımda GTHM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim” (*madde 23*) maddelerinde ise öğrencilerin tutumlarının az da olsa farklılık gösterdiği ve orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tutum ölçeğindeki olumsuz maddelere bakıldığında ise öğrencilerin, “GTHM derslerine çalışmak sıkıcıdır” (*madde 3*), “Mezun olduktan sonra. GTHM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem” (*madde 6*), “GTHM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm” (*madde 9*), “GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam” (*madde 12*), “GTHM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım” (*madde 15*), “GTHM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım” (*madde 18*), “GTHM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm” (*madde 21*) ve “GTHM derslerine mecbur olduğum için çalışırım” (*madde 22*) maddelerine yönelik tutumlarının olumsuz yönde ve yüksek olduğu, sadece “GTHM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam” (*madde 24*) maddesine karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Öğrencilerin GTSM Derslerine Yönelik Tutumları

GTSM Tutum Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam		$\bar{x}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	7	3.3	10	4.7	25	11.7	82	38.5	89	41.8	213	100	4.10798
2	6	2.8	14	6.6	32	15.0	88	41.3	73	34.3	213	100	3.97653
3	48	22.5	29	13.6	35	16.4	57	26.8	44	20.7	213	100	3.09390
4	5	2.3	11	5.2	46	21.6	90	42.3	61	28.6	213	100	3.89671
5	7	3.3	17	8.0	41	19.3	84	39.4	64	30.0	213	100	3.84977
6	29	13.6	26	12.2	18	8.5	59	27.7	81	38.0	213	100	3.64319
7	10	4.7	15	7.0	45	21.1	76	35.7	67	31.5	213	100	3.82160
8	6	2.8	11	5.2	29	13.6	91	42.7	76	35.7	213	100	4.03286
9	32	15.0	24	11.3	38	17.8	60	28.2	59	27.7	213	100	3.42254
10	10	4.7	8	3.8	8	3.8	67	31.4	120	56.3	213	100	4.30986
11	16	7.5	20	9.4	36	16.9	56	26.3	85	39.9	213	100	3.81690
12	41	19.2	27	12.7	27	12.7	50	23.5	68	31.9	213	100	3.36150
13	13	6.1	23	10.8	31	14.5	89	41.8	57	26.8	213	100	3.72300
14	10	4.7	6	2.8	14	6.6	73	34.3	110	51.6	213	100	4.25352
15	26	12.2	31	14.6	20	9.4	62	29.1	74	34.7	213	100	3.59624
16	14	6.6	40	18.8	73	34.3	47	22.1	39	18.2	213	100	3.26761
17	9	4.2	7	3.3	26	12.2	71	33.4	100	46.9	213	100	4.15493
18	32	15.0	29	13.6	34	16.0	66	31.0	52	24.4	213	100	3.36150
19	9	4.2	13	6.1	16	7.5	74	34.8	101	47.4	213	100	4.15023
20	8	3.8	11	5.2	17	8.0	64	30.0	113	53.0	213	100	4.23474
21	28	13.1	17	8.0	19	8.9	33	15.5	116	54.5	213	100	3.90141
22	25	11.7	37	17.3	21	9.9	53	24.9	77	36.2	213	100	3.56338
23	14	6.6	27	12.7	45	21.1	69	32.4	58	27.2	213	100	3.61033
24	40	18.8	25	11.7	49	23.0	54	25.4	45	21.1	213	100	3.18310

Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, tutum ölçeğindeki olumlu maddelerden “GTSM dersleri sevdiğim derslerdir” (*madde 1*), GTSM dersleri ilgi çekicidir” (*madde 2*), “GTSM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım” (*madde 4*), “GTSM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım” (*madde 5*), “GTSM dersleri kendime olan güvenimi artırır” (*madde 7*), “GTSM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm” (*madde 8*), “GTSM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir” (*madde 10*),

"GTSM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm" (*madde 11*), "GTSM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder" (*madde 13*), "GTSM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir" (*madde 14*), "GTSM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım" (*madde 17*), "GTSM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım" (*madde 19*), "GTSM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım" (*madde 20*) maddelerine yönelik tutumlarının olumlu yönde ve yüksek olduğu; yine olumlu maddelerden "GTSM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm" (*madde 16*) ve "Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim" (*madde 23*) maddelerinde ise öğrencilerin tutumlarının az da olsa farklılık gösterdiği ve orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tutum ölçeğindeki olumsuz maddelere bakıldığında ise öğrencilerin, "GTSM derslerine çalışmak sıkıcıdır" (*madde 3*), "Mezun olduktan sonra. GTSM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem" (*madde 6*), "GTSM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm" (*madde 9*), "GTSM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam" (*madde 12*), "GTSM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım" (*madde 15*), "GTSM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım" (*madde 18*), "GTSM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm" (*madde 21*) ve "GTSM derslerine mecbur olduğum için çalışırım" (*madde 22*) maddelerine yönelik tutumlarının olumsuz yönde ve yüksek olduğu, sadece "GTSM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam" (*madde 24*) maddesine karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu söylenebilir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumlarına birlikte bakıldığında, tutumların paralellik gösterdiği, olumlu maddelere karşı tutumların genelde olumlu yönde ve yüksek olduğu; olumsuz maddelere karşı tutumların ise genelde olumsuz yönde ve yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular

Çalışma grubunda yer alan GSF öğrencilerinin, GTM derslerine yönelik tutumlarının, üniversite, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre düzeyleri ve aralarındaki anlam farklılıkları incelenmiştir.

Tablo 11. Üniversitelere Göre GTHM-GTSM Derslerine Yönelik Tutumlar

Üniversite	N	%	GTHM Tutum Ortalama	GTSM Tutum Ortalama
Atatürk Üniversitesi	73	34.3	4.020	3.924
Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	52	24.4	3.812	3.710
Cumhuriyet Üniversitesi	46	21.6	3.995	3.797
Erciyes Üniversitesi	42	19.7	3.675	3.547
Toplam	213	100.0		

Tablo 11 incelendiğinde, üniversitelerin genelinin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu, ancak sıralama yapıldığında GTHM ve GTSM derslerine yönelik en yüksek tutumun Atatürk Üniversitesi'nde olduğu (GTHM=4.020 ve GTSM=3.924), bunu Cumhuriyet Üniversitesi'nin izlediği (GTHM=3.995 ve GTSM=3.797), daha sonra Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin geldiği (GTHM=3.812 ve GTSM=3.710), en düşük tutum puanının ise Erciyes Üniversitesi'ne ait olduğu (GTHM=3.675 ve GTSM=3.547), ayrıca GTHM dersine yönelik tutumların GTSM'ye yönelik tutumlardan daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 12 incelendiğinde, farklı üniversitelerden öğrencilerin GTHM derslerine yönelik tutum puanları arasındaki farkı belirlemek için tutum maddeleri bazında yapılan varyant analizi sonucunda farklı üniversitelerden öğrencilerin GTHM derslerine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında *madde 1* ($F_{0.05=3-209}=3.669$, $p=0.013<0.05$), *madde 2* ($F_{0.05=3-209}=3.603$, $p=0.014<0.05$), *madde 3* ($F_{0.05=3-209}=4.372$, $p=0.005<0.05$), *madde 14* ($F_{0.05=3-209}=3.398$, $p=0.019<0.05$), *madde 19* ($F_{0.05=3-209}=3.500$, $p=0.016<0.05$), *madde 20* ($F_{0.05=3-209}=2.927$, $p=0.035<0.05$) ve *madde 23* ($F_{0.05=3-209}=3.012$, $p=0.031<0.05$) maddelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın hangi üniversiteler arasında olduğunu bir başka deyişle farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılık gösteren maddeler Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 12. Üniversitelere Göre GTHM Derslerine Yönelik Tutum Farklılıkları

GTHM Tutum Maddeleri	Varyans (Üniversite)	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
GTHM dersleri sevdiğim derslerdir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	12.448 236.322 248.770	3 209 212	4.149 1.131	3.669	.013*
GTHM dersleri ilgi çekicidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	12.780 247.145 259.925	3 209 212	4.260 1.183	3.603	.014*
GTHM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	20.439 325.683 346.122	3 209 212	6.813 1.558	4.372	.005*
GTHM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.705 210.375 217.080	3 209 212	2.235 1.007	2.220	.087
GTHM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.211 225.559 230.770	3 209 212	1.737 1.079	1.610	.188
Mezun olduktan sonra, GTHM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	8.340 359.359 367.700	3 209 212	2.780 1.719	1.617	.187
GTHM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.991 246.586 249.577	3 209 212	.997 1.180	.845	.471
GTHM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.774 234.025 236.798	3 209 212	.925 1.120	.826	.481
GTHM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.431 332.212 337.643	3 209 212	1.810 1.590	1.139	.334
GTHM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	3.741 220.550 224.291	3 209 212	1.247 1.055	1.182	.318
GTHM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	7.336 329.153 336.488	3 209 212	2.445 1.575	1.553	.202
GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.723 457.258 459.981	3 209 212	.908 2.188	.415	.742
GTHM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	.821 248.907 249.728	3 209 212	.274 1.191	.230	.876
GTHM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	10.426 213.771 224.197	3 209 212	3.475 1.023	3.398	.019*
GTHM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.679 343.373 349.052	3 209 212	1.893 1.643	1.152	.329
GTHM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	9.343 281.089 290.432	3 209 212	3.114 1.345	2.316	.077
GTHM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.214 206.006 211.221	3 209 212	1.738 .986	1.763	.155
GTHM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	.764 357.883 358.648	3 209 212	.255 1.712	.149	.930
GTHM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	11.183 222.563 233.746	3 209 212	3.728 1.065	3.500	.016*
GTHM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) sevak katılırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	8.541 203.271 211.812	3 209 212	2.847 .973	2.927	.035*
GTHM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	4.019 298.610 302.629	3 209 212	1.340 1.429	.938	.423
GTHM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	11.017 404.166 415.183	3 209 212	3.672 1.934	1.899	.131
Boş zamanlarımda GTHM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	12.066 279.099 291.164	3 209 212	4.022 1.335	3.012	.031*
GTHM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.765 388.953 391.718	3 209 212	.922 1.861	.495	.686

Tablo 13. Üniversitelere Göre GTHM Dersleri Tutum Farklılıkları Bonferroni Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

GTHM Madde	Üniversite (a)	$\bar{x}$	Üniversite (b)	$\bar{x}$	Ortalama Farkı (a-b)	ss	p
GTHM dersleri sevdiğim derslerdir.	Atatürk Üniversitesi	4.23288	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.96154	.271338	.192962	.967
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	.037225	.200176	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.59524	.637639*	.205941	.013*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.96154	Atatürk Üniversitesi	4.23288	-.271338	.192962	.967
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	-.234114	.215234	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.59524	.366300	.220606	.590
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	Atatürk Üniversitesi	4.23288	-.037225	.200176	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.96154	.234114	.215234	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.59524	.600414	.226943	.053
	Erciyes Üniversitesi	3.59524	Atatürk Üniversitesi	4.23288	-.637639*	.205941	.013*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.96154	-.366300	.220606	.590
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	-.600414	.226943	.053
GTHM dersleri ilgi çekicidir.	Atatürk Üniversitesi	4.26027	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.00000	.260274	.197331	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.06522	.195057	.204708	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.57143	.688845*	.210603	.008*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.00000	Atatürk Üniversitesi	4.26027	-.260274	.197331	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.06522	-.065217	.220108	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.57143	.428571	.225601	.353
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.06522	Atatürk Üniversitesi	4.26027	-.195057	.204708	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.00000	.065217	.220108	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.57143	.493789	.232081	.207
	Erciyes Üniversitesi	3.57143	Atatürk Üniversitesi	4.26027	-.688845*	.210603	.008*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.00000	-.428571	.225601	.353
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.06522	-.493789	.232081	.207
GTHM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Atatürk Üniversitesi	3.95890	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.26923	.689673*	.226525	.016*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.60870	.350208	.234994	.826
			Erciyes Üniversitesi	3.23810	.720809*	.241762	.019*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.26923	Atatürk Üniversitesi	3.95890	-.689673*	.226525	.016*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.60870	-.339465	.252672	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.23810	.031136	.258978	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.60870	Atatürk Üniversitesi	3.95890	-.350208	.234994	.826
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.26923	.339465	.252672	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.23810	.370600	.266417	.994
	Erciyes Üniversitesi	3.23810	Atatürk Üniversitesi	3.95890	-.720809*	.241762	.019*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.26923	-.031136	.258978	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.60870	-.370600	.266417	.994
GTHM dersleri kendi kültürümüzün öğenişini aydınlatır.	Atatürk Üniversitesi	4.35616	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	-.105374	.183524	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.67391	-.317749	.190386	.580
			Erciyes Üniversitesi	4.00000	.356164	.195869	.423
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	Atatürk Üniversitesi	4.35616	.105374	.183524	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.67391	-.212375	.204708	1.000
			Erciyes Üniversitesi	4.00000	.461538	.209816	.174
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.67391	Atatürk Üniversitesi	4.35616	.317749	.190386	.580
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	.212375	.204708	1.000
			Erciyes Üniversitesi	4.00000	.673913*	.215844	.012*
	Erciyes Üniversitesi	4.00000	Atatürk Üniversitesi	4.35616	-.356164	.195869	.423
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	-.461538	.209816	.174
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.67391	-.673913*	.215844	.012*
GTHM derslerinin benî kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Atatürk Üniversitesi	4.36986	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.34615	.023709	.187260	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.43478	-.064920	.194262	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.560339*	.199856	.033*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.34615	Atatürk Üniversitesi	4.36986	-.023709	.187260	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.43478	-.088629	.208875	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.536630	.214088	.078
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.43478	Atatürk Üniversitesi	4.36986	.064920	.194262	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.34615	.088629	.208875	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.625259*	.220238	.030*
	Erciyes Üniversitesi	3.80952	Atatürk Üniversitesi	4.36986	-.560339*	.199856	.033*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.34615	-.536630	.214088	.078
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.43478	-.625259*	.220238	.030*
GTHM dersleriyle ilgili etkililiklere (konser vb.) sıkı orak katılırım.	Atatürk Üniversitesi	4.35616	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.40385	-.047682	.178960	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.26087	.095295	.185651	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.85714	.499022	.190998	.058
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.40385	Atatürk Üniversitesi	4.35616	.047682	.178960	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.26087	.142977	.199617	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.85714	.546703*	.204599	.049
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.26087	Atatürk Üniversitesi	4.35616	-.095295	.185651	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.40385	-.142977	.199617	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.85714	.403727	.210476	.339
	Erciyes Üniversitesi	3.85714	Atatürk Üniversitesi	4.35616	-.499022	.190998	.058
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.40385	.546703*	.204599	.049*
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.26087	-.403727	.210476	.339
Boy zamanlarında GTHM derslerinde öğrendiğim eserleri ıhra ederim.	Atatürk Üniversitesi	3.97260	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.38462	.587987*	.209700	.033*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.76087	.211733	.217540	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.448793	.223804	.277
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.38462	Atatürk Üniversitesi	3.97260	-.587987*	.209700	.033*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.76087	-.376254	.233904	.655
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.139194	.239742	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.76087	Atatürk Üniversitesi	3.97260	-.211733	.217540	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.38462	.376254	.233904	.655
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.237060	.246629	1.000
	Erciyes Üniversitesi	3.52381	Atatürk Üniversitesi	3.97260	-.448793	.223804	.277
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.38462	.139194	.239742	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.76087	-.237060	.246629	1.000

Tablo 13 incelendiğinde, farklılık gösteren *madde 1*, *madde 2*, *madde 3* ve *madde 23*'te Atatürk Üniversitesi'nin en yüksek tutumu gösterdiği; *madde 14* ve *madde 19*'da en yüksek tutum puanının Cumhuriyet Üniversitesinin olduğu; Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin *madde 20*'de en yüksek tutumu gösterdiği ve sadece *madde 23*'te en düşük tutumu sergilediği; farklılık gösteren tüm maddelerde Atatürk Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Cumhuriyet Üniversitesi'nin birbirine yakın tutum puanlarına sahip olduğu; Erciyes Üniversite'sinin farklılık gösteren tüm maddelerde en düşük tutum puanı ile başlıca farkı yaratan üniversite olduğu ve diğer tutum maddelerinde üniversiteler arasında farklılık olmadığı söylenebilir.

Tablo 14. Üniversitelere Göre GTSM Derslerine Yönelik Tutum Farklılıkları

GTSM Tutum Maddeleri	Kaynak (Üniversite)	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
GTSM dersleri sevdiğim derslerdir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.417 208.100 214.516	3 209 212	2.139 .996	2.148	.095
GTSM dersleri ilgi çekicidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	3.903 210.980 214.883	3 209 212	1.301 1.009	1.289	.279
GTSM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	18.240 433.882 452.122	3 209 212	6.080 2.076	2.929	.035*
GTSM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	7.635 186.093 193.728	3 209 212	2.545 .890	2.858	.038*
GTSM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.744 228.449 231.192	3 209 212	.915 1.093	.837	.475
Mezun olduktan sonra, GTSM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	14.328 422.554 436.883	3 209 212	4.776 2.022	2.362	.072
GTSM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	9.275 245.945 255.221	3 209 212	3.092 1.177	2.627	.051
GTSM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.339 196.431 202.770	3 209 212	2.113 .940	2.248	.084
GTSM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.953 403.018 409.972	3 209 212	2.318 1.928	1.202	.310
GTSM dersleri kendi kültürümüze yaşatmamız açısından önemlidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.524 224.025 229.549	3 209 212	1.841 1.072	1.718	.164
GTSM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	10.510 327.349 337.859	3 209 212	3.503 1.566	2.237	.085
GTSM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	4.475 480.689 485.164	3 209 212	1.492 2.300	.649	.585
GTSM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	8.895 271.762 280.657	3 209 212	2.965 1.300	2.280	.080
GTSM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	12.203 212.107 224.310	3 209 212	4.068 1.015	4.008	.008*
GTSM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.322 410.955 417.277	3 209 212	2.107 1.966	1.072	.362
GTSM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	11.516 272.231 283.746	3 209 212	3.839 1.303	2.947	.034*
GTSM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2.924 226.964 229.887	3 209 212	.975 1.086	.897	.443
GTSM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	.826 402.338 403.164	3 209 212	.275 1.925	.143	.934
GTSM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	7.953 237.240 245.192	3 209 212	2.651 1.135	2.335	.075
GTSM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) sevakere katılırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	42.740 1013.213 1055.953	3 209 212	14.247 4.848	2.939	.034*
GTSM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	5.003 447.927 452.930	3 209 212	1.668 2.143	.778	.507
GTSM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	13.376 417.019 430.394	3 209 212	4.459 1.995	2.235	.085
Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	16.911 287.746 304.657	3 209 212	5.637 1.377	4.094	.008*
GTSM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6.568 405.291 411.859	3 209 212	2.189 1.939	1.129	.338

Tablo 14 incelendiğinde, farklı üniversitelerden öğrencilerin GTSM derslerine yönelik tutum puanları arasındaki farkı belirlemek için tutum maddeleri bazında yapılan varyans analizi sonucunda farklı üniversitelerden öğrencilerin GTSM derslerine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında **madde 3** ($F_{0.05=3-209}=2.929$, $p=0.035<0.05$), **madde 4** ($F_{0.05=3-209}=2.858$, $p=0.038<0.05$), **madde 14** ($F_{0.05=3-209}=4.008$, $p=0.008<0.05$), **madde 16** ($F_{0.05=3-209}=2.947$, $p=0.034<0.05$), **madde 20** ($F_{0.05=3-209}=2.939$, $p=0.034<0.05$) ve **madde 23** ($F_{0.05=3-209}=4.094$, $p=0.008<0.05$) maddelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın hangi üniversiteler arasında olduğunu bir başka deyişle farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılık gösteren maddeler Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Üniversitelere Göre GTSM Dersleri Tutum Farklılıkları Bonferroni Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

GTSM Madde	Üniversite (a)	$\bar{x}$	Üniversite (b)	$\bar{x}$	Ortalama Farkı (a-b)	ss	p
GTSM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Atatürk Üniversitesi	3.49315	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.82692	.666228*	.261460	.049*
			Cumhuriyet Üniversitesi	2.86957	.623585	.271235	.135
			Erciyes Üniversitesi	2.97619	.516960	.279046	.392
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.82692	Atatürk Üniversitesi	3.49315	-.666228*	.261460	.049*
			Cumhuriyet Üniversitesi	2.86957	-.042642	.291639	1.000
			Erciyes Üniversitesi	2.97619	-.149267	.298917	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	2.86957	Atatürk Üniversitesi	3.49315	-.623585	.271235	.135
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.82692	.042642	.291639	1.000
			Erciyes Üniversitesi	2.97619	-.106625	.307504	1.000
	Erciyes Üniversitesi	2.97619	Atatürk Üniversitesi	3.49315	-.516960	.279046	.392
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.82692	.149267	.298917	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	2.86957	.106625	.307504	1.000
GTSM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Atatürk Üniversitesi	4.04110	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.94231	.098788	.171231	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.95652	.084574	.177633	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.517286*	.182749	.031*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.94231	Atatürk Üniversitesi	4.04110	-.098788	.171231	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.95652	-.014214	.190996	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.418498	.195762	.202
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.95652	Atatürk Üniversitesi	4.04110	-.084574	.177633	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.94231	.014214	.190996	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.52381	.432712	.201386	.197
	Erciyes Üniversitesi	3.52381	Atatürk Üniversitesi	4.04110	-.517286*	.182749	.031*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.94231	-.418498	.195762	.202
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.95652	-.432712	.201386	.197
GTSM dersleri kendi kültürünüzün öğretilmesi açısından önemlidir.	Atatürk Üniversitesi	4.39726	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.21154	.185722	.182808	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.47826	-.081001	.189643	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.587736*	.195104	.017*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.21154	Atatürk Üniversitesi	4.39726	-.185722	.182808	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.47826	-.266722	.203909	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.402015	.208998	.335
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.47826	Atatürk Üniversitesi	4.39726	.081001	.189643	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.21154	.266722	.203909	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.80952	.668737*	.215002	.013*
	Erciyes Üniversitesi	3.80952	Atatürk Üniversitesi	4.39726	-.587736*	.195104	.017*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.21154	-.402015	.208998	.335
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.47826	-.668737*	.215002	.013*
GTSM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Atatürk Üniversitesi	3.43836	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.90385	.534510*	.207104	.043*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.19565	.242704	.214847	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.50000	-.061644	.221034	1.000
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.90385	Atatürk Üniversitesi	3.43836	-.534510*	.207104	.043*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.19565	-.291806	.231009	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.50000	-.596154*	.236774	.045*
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.19565	Atatürk Üniversitesi	3.43836	-.242704	.214847	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.90385	.291806	.231009	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.50000	-.304348	.243575	1.000
	Erciyes Üniversitesi	3.50000	Atatürk Üniversitesi	3.43836	.061644	.221034	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2.90385	.596154*	.236774	.045*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.19565	.304348	.243575	1.000
GTSM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılıyorum.	Atatürk Üniversitesi	4.39726	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	-.064278	.185421	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	.201608	.192354	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.71429	.682975*	.197893	.004*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	Atatürk Üniversitesi	4.39726	.064278	.185421	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	.265886	.206823	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.71429	.747253*	.211985	.003*
	Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	Atatürk Üniversitesi	4.39726	.201608	.192354	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	.265886	.206823	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.71429	.481366	.218075	.170
	Erciyes Üniversitesi	3.71429	Atatürk Üniversitesi	4.39726	-.682975*	.197893	.004*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4.46154	-.747253*	.211985	.003*
			Cumhuriyet Üniversitesi	4.19565	-.481366	.218075	.170

Boş zamanlarında GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Atatürk Üniversitesi	3.98630	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.32692	.659378*	.212924	.013*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.54348	.442823	.220884	.278
			Erciyes Üniversitesi	3.38095	.605349*	.227245	.050*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.32692	Atatürk Üniversitesi	3.98630	-.659378*	.212924	.013*
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.54348	-.216555	.237500	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.38095	-.054029	.243427	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.54348	Atatürk Üniversitesi	3.98630	-.442823	.220884	.278
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.32692	.216555	.237500	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.38095	.162526	.250420	1.000
			Atatürk Üniversitesi	3.98630	-.605349*	.227245	.050*
	Erciyes Üniversitesi	3.38095	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.32692	.054029	.243427	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.54348	-.162526	.250420	1.000

Tablo 15 incelendiğinde, farklılık gösteren **madde 3**, **madde 4** ve **madde 23**'te Atatürk Üniversitesi'nin en yüksek tutumu gösterdiği; **madde 14**'te en yüksek tutum puanının Cumhuriyet Üniversitesinin olduğu; Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin **madde 20** ve **madde 23**'te en yüksek tutumu gösterdiği; Erciyes Üniversitesi'nin sadece **madde 16**'da en yüksek tutumu sergilediği; farklılık gösteren tüm maddelerde Atatürk Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Cumhuriyet Üniversitesi'nin birbirine yakın tutum puanlarına sahip olduğu; Erciyes Üniversite'sinin farklılık gösteren maddelerin genelinde başlıca farkı yaratan üniversite olduğu ve diğer tutum maddelerinde üniversiteler arasında farklılık olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin GTHM ve GTSM tutum maddelerinin ortalama puanlarının farklılığına yönelik olarak yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Üniversitelere Göre GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puan Farklılıkları

GTM Tutum Ortalama	Kaynak (Üniversite)	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
GTHM Tutum Ortalama	Gruplar arası	4.005	3	1.335	3.274	.022*
	Gruplar içi	85.222	209	.408		
	Toplam	89.228	212			
GTSM Tutum Ortalama	Gruplar arası	4.037	3	1.346	3.585	.015*
	Gruplar içi	78.454	209	.375		
	Toplam	82.492	212			

Tablo 16 incelendiğinde, farklı üniversitelerden öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutum puanları arasındaki farkı belirlemek için tutum maddeleri ortalama puanları bazında yapılan varyans analizi sonucunda farklı üniversitelerden öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutum ortalama puanları arasında hem GTHM ($F_{0.05=3-209}=3.274$, $p=0.022<0.05$), hem de GTSM ($F_{0.05=3-209}=3.585$, $p=0.015<0.05$) puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın hangi üniversiteler arasında olduğunu, bir başka deyişle farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılık gösteren üniversiteler Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17 incelendiğinde, üniversite bazında hem GTHM, hem de GTSM derslerine yönelik tutum ortalama puanlarının genelinde Erciyes Üniversite'sinin başlıca farkı yaratan üniversite olduğu; farkın özellikle Atatürk Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi'nden kaynaklandığı; Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Cumhuriyet Üniversitesi'nin tutum ortalamalarında Erciyes Üniversitesi'ne göre istatistiksel bir farklılık görünmese de, ortalama puanlara bakıldığında bu iki üniversitesinin puanlarının da Erciyes Üniversitesi'nden farklılık gösterdiği; genel tutum puanlarında Atatürk Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Cumhuriyet Üniversitesi'nin GTHM ve GTSM derslerine karşı birbirine yakın bir tutum sergiledikleri ve GTHM derslerine karşı gösterilen tutumun GTSM derslerine gösterilen tutumdan daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 17. Üniversitelere Göre GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanı Farklılıkları Bonferroni Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

GTM Tutum Ort.	Üniversite (a)	$\bar{x}$	Üniversite (b)	$\bar{x}$	Ortalama Farkı (a-b)	ss	p
GTHM Tutum Ortalama	Atatürk Üniversitesi	4.01998	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.81170	.208278	.115877	.442
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.99547	.024506	.120209	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.67460	.345374*	.123671	.034*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.81170	Atatürk Üniversitesi	4.01998	-.208278	.115877	.442
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.99547	-.183772	.129252	.939
			Erciyes Üniversitesi	3.67460	.137096	.132477	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.99547	Atatürk Üniversitesi	4.01998	-.024506	.120209	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.81170	.183772	.129252	.939
			Erciyes Üniversitesi	3.67460	.320868	.136283	.117
	Erciyes Üniversitesi	3.6740	Atatürk Üniversitesi	4.01998	-.345374*	.123671	.034*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.81170	-.137096	.132477	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.99547	-.320868	.136283	.117
GTSM Tutum Ortalama	Atatürk Üniversitesi	3.92352	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.70994	.213580	.111180	.337
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.79710	.126415	.115337	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.54663	.376889*	.118658	.010*
	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.70994	Atatürk Üniversitesi	3.92352	-.213580	.111180	.337
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.79710	-.087166	.124013	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.54663	.163309	.127108	1.000
	Cumhuriyet Üniversitesi	3.79710	Atatürk Üniversitesi	3.92352	-.126415	.115337	1.000
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.70994	.087166	.124013	1.000
			Erciyes Üniversitesi	3.54663	.250474	.130759	.341
	Erciyes Üniversitesi	3.54663	Atatürk Üniversitesi	3.92352	-.376889*	.118658	.010*
			Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	3.70994	-.163309	.127108	1.000
			Cumhuriyet Üniversitesi	3.79710	-.250474	.130759	.341

Tablo 18. Cinsiyetlere Göre GTHM-GTSM Derslerine Yönelik Tutumlar

Cinsiyet	N	%	GTHM Tutum Ortalama	GTSM Tutum Ortalama
Erkek	110	51.6	3.923	3.792
Kız	103	48.4	3.867	3.746
Toplam	213	100.0		

Tablo 18 incelendiğinde, öğrencilerin genelinin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu, ancak sıralama yapıldığında GTHM ve GTSM derslerine yönelik en yüksek tutumun erkeklerin olduğu (GTHM=3.923 ve GTSM=3.792), en düşük tutum puanının ise kızların olduğu (GTHM=3.867 ve GTSM=3.746), ayrıca GTHM derslerine yönelik tutumların GTSM'ye yönelik tutumlardan daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 19'da, 110 kişiden oluşan erkek ve 103 kişiden oluşan kız gruplarının tutum farklılıklarına bakıldığında sadece "GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam" (*madde 12*) [$U=4654.5$, $p=0.019<0.05$] ve "GTHM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm" (*madde 21*) [$U=4889.0$, $p=0.049<0.05$] maddelerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu diğer tutum maddelerinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Sıra numaraları ortalamaları ve sıra numaraları toplamaları incelendiğinde, "GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam" (*madde*

12) maddesinde erkek öğrencilerin tutum puanlarının sıralama puanları ortalamasının SO=97.81 ve sıralama puanları toplamının ST=10759.5 ve kız öğrencilerin sıralama puanları ortalamasının SO=116.81 ve sıralama puanları toplamının ST=12031.5 olduğu ve "GTHM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm" (*madde 21*) maddesinde erkek öğrencilerin tutum puanlarının sıralama puanları ortalamasının SO=99.95 ve sıralama puanları toplamının ST=10994.0 ve kız öğrencilerin sıralama puanları ortalamasının SO=114.53 ve sıralama puanları toplamının ST=11797.0 olduğu görülmektedir. Bunun anlamının kız öğrencilerin SO ve ST değerlerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu, bunun da kız öğrencilerin tutumlarının bu iki madde için erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlamına geldiği söylenebilir. Başka bir anlatımla tutum ölçeğindeki olumsuz maddelerden "GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam" (*madde 12*) ve "GTHM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm" (*madde 21*) maddelerinde kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha olumsuz bir tutum göstermişlerdir. Kız öğrencilerin GTHM derslerinde öğrenilenlerin öğretmenlik mesleğinde gerekli olmadığına ve bu derslerde zamanlarının boşa harcadığına inandıkları ve bu inançlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 19. Cinsiyetlere Göre GTHM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTHM Tutum Maddeleri	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTHM dersleri sevdiğim derslerdir.	Erkek	110	110.95	12204.5	5230.5	.292
	Kız	103	102.78	10586.5		
GTHM dersleri ilgi çekicidir.	Erkek	110	109.65	12062.0	5373.0	.489
	Kız	103	104.17	10729.0		
GTHM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Erkek	110	109.14	12005.5	5429.5	.588
	Kız	103	104.71	10785.5		
GTHM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Erkek	110	107.90	11869.5	5565.5	.814
	Kız	103	106.03	10921.5		
GTHM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	Erkek	110	106.01	11661.0	5556.0	.796
	Kız	103	108.06	11130.0		
Mezun olduktan sonra, GTHM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	Erkek	110	107.63	11839.0	5596.0	.869
	Kız	103	106.33	10952.0		
GTHM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	Erkek	110	106.47	11712.0	5607.0	.891
	Kız	103	107.56	11079.0		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	Erkek	110	109.88	12086.5	5348.5	.448
	Kız	103	103.93	10704.5		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	Erkek	110	102.71	11298.5	5193.5	.279
	Kız	103	111.58	11492.5		
GTHM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	Erkek	110	111.15	12227.0	5208.0	.247
	Kız	103	102.56	10564.0		
GTHM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	Erkek	110	108.89	11977.5	5457.5	.629
	Kız	103	104.99	10813.5		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	Erkek	110	97.81	10759.5	4654.5	.019*
	Kız	103	116.81	12031.5		
GTHM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	Erkek	110	111.91	12310.0	5125.0	.204
	Kız	103	101.76	10481.0		
GTHM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	Erkek	110	108.15	11896.5	5538.5	.744
	Kız	103	105.77	10894.5		
	Erkek	110	99.93	10992.0		
GTHM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	Kız	103	114.55	11799.0	4887.0	.068
GTHM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Erkek	110	114.22	12564.5	4870.5	.069
	Kız	103	99.29	10226.5		
GTHM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	Erkek	110	104.56	11502.0	5397.0	.519
	Kız	103	109.60	11289.0		
GTHM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	Erkek	110	102.64	11290.0	5185.0	.266
	Kız	103	111.66	11501.0		
GTHM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Erkek	110	108.94	11983.0	5452.0	.598
	Kız	103	104.93	10808.0		
GTHM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	Erkek	110	106.04	11664.5	5559.5	.796
	Kız	103	108.02	11126.5		
GTHM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	Erkek	110	99.95	10994.0	4889.0	.049*
	Kız	103	114.53	11797.0		
GTHM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	Erkek	110	111.02	12212.5	5222.5	.299
	Kız	103	102.70	10578.5		
Boş zamanlarımda GTHM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Erkek	110	114.16	12558.0	4877.0	.068
	Kız	103	99.35	10233.0		
GTHM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	Erkek	110	107.49	11824.0	5611.0	.902
	Kız	103	106.48	10967.0		

Tablo 20. Cinsiyetlere Göre GTSM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTSM Tutum Maddeleri	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTSM dersleri sevdiğim derslerdir.	Erkek	110	114.55	12600.5	4834.5	.047*
	Kız	103	98.94	10190.5		
GTSM dersleri ilgi çekicidir.	Erkek	110	111.20	12232.0	5203.0	.275
	Kız	103	102.51	10559.0		
GTSM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Erkek	110	113.30	12463.0	4972.0	.114
	Kız	103	100.27	10328.0		
GTSM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Erkek	110	110.07	12108.0	5327.0	.426
	Kız	103	103.72	10683.0		
GTSM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	Erkek	110	108.51	11936.0	5499.0	.698
	Kız	103	105.39	10855.0		
Mezun olduktan sonra, GTSM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	Erkek	110	109.35	12028.5	5406.5	.549
	Kız	103	104.49	10762.5		
GTSM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	Erkek	110	107.35	11808.0	5627.0	.930
	Kız	103	106.63	10983.0		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yaran olacağını düşünürüm.	Erkek	110	105.51	11606.5	5501.5	.697
	Kız	103	108.59	11184.5		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	Erkek	110	103.23	11355.0	5250.0	.342
	Kız	103	111.03	11436.0		
GTSM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	Erkek	110	110.91	12200.5	5234.5	.281
	Kız	103	102.82	10590.5		
GTSM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	Erkek	110	105.02	11552.5	5447.5	.612
	Kız	103	109.11	11238.5		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	Erkek	110	103.80	11418.0	5313.0	.420
	Kız	103	110.42	11373.0		
GTSM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	Erkek	110	105.39	11593.0	5488.0	.679
	Kız	103	108.72	11198.0		
GTSM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	Erkek	110	107.65	11841.0	5594.0	.862
	Kız	103	106.31	10950.0		
GTSM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	Erkek	110	101.70	11187.0	5082.0	.178
	Kız	103	112.66	11604.0		
GTSM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Erkek	110	109.33	12026.5	5408.5	.555
	Kız	103	104.51	10764.5		
GTSM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	Erkek	110	107.63	11839.0	5596.0	.868
	Kız	103	106.33	10952.0		
GTSM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	Erkek	110	106.70	11737.0	5632.0	.940
	Kız	103	107.32	11054.0		
GTSM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Erkek	110	108.96	11986.0	5449.0	.602
	Kız	103	104.90	10805.0		
GTSM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	Erkek	110	104.44	11488.0	5383.0	.489
	Kız	103	109.74	11303.0		
GTSM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	Erkek	110	100.70	11076.5	4971.5	.091
	Kız	103	113.73	11714.5		
GTSM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	Erkek	110	111.48	12263.0	5172.0	.255
	Kız	103	102.21	10528.0		
Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Erkek	110	114.74	12621.0	4814.0	.050*
	Kız	103	98.74	10170.0		
GTSM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	Erkek	110	107.11	11782.5	5652.5	.977
	Kız	103	106.88	11008.5		

Tablo 20’de, 110 kişiden oluşan erkek ve 103 kişiden oluşan kız gruplarının tutum farklılıklarına bakıldığında sadece “GTSM dersleri sevdiğim derslerdir” (*madde 1*) [$U=4834.5$, $p=0.047<0.05$] ve “Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim” (*madde 23*) [$U=4814.0$, $p=0.050=0.05$] maddelerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu diğer tutum maddelerinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Sıra numaraları ortalamaları ve sıra numaraları toplamaları incelendiğinde, “GTSM dersleri sevdiğim derslerdir” (*madde 1*) maddesinde erkek öğrencilerin tutum puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=114.55$ ve sıralama puanları toplamının $ST=12600.5$ ve kız öğrencilerin sıralama puanları ortalamasının $SO=98.94$ ve sıralama puanları toplamının $ST=10190.5$ olduğu ve “Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim” (*madde 23*) maddesinde erkek öğrencilerin tutum puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=114.74$ ve sıralama puanları toplamının $ST=12621.0$ ve kız öğrencilerin sıralama puanları ortalamasının $SO=98.74$ ve sıralama puanları toplamının $ST=10170.0$ olduğu görülmektedir. Bunun anlamının erkek öğrencilerin SO ve ST değerlerinin kız öğrencilerden yüksek olduğu, bunun da erkek öğrencilerin tutumlarının bu iki madde için kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlamına geldiği söylenebilir. Başka bir anlatımla tutum ölçeğindeki olumlu maddelerden “GTSM dersleri sevdiğim derslerdir” (*madde 1*) ve “Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim” (*madde 23*) maddelerinde erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha

olumlu bir tutum göstermişlerdir. Erkek öğrencilerin GTSM derslerini sevdikleri ve boş zamanlarında bu derslerde öğrendiği eserleri icra ettikleri ve bu tutumların kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM ve GTSM tutum maddelerinin ortalama puanlarının farklılığına yönelik olarak yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Cinsiyetlere Göre GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanı Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTHM-GTSM Tutum Ortalama	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTHM Tutum Ortalama	Erkek	110	108.93	11982.5	5452.5	.636
	Kız	103	104.94	10808.5		
GTSM Tutum Ortalama	Erkek	110	108.82	11970.5	5464.5	.655
	Kız	103	105.05	10820.5		

Tablo 21’de, 110 kişiden oluşan erkek ve 103 kişiden oluşan kız gruplarının tutum ortalama puanları bazında tutum farklılıklarına bakıldığında GTHM Tutum Ortalama [$U=5452.5$, $p=0.636>0.05$] ve GTSM Tutum Ortalama [$U=5464.5$, $p=0.655>0.05$] puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sıra numaraları ortalamaları ve sıra numaraları toplamaları incelendiğinde, erkek öğrencilerin GTHM Tutum Ortalama puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=108.93$ ve sıralama puanları toplamının $ST=11982.5$ ve kız öğrencilerin GTHM Tutum Ortalama puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=104.94$ ve sıralama puanları toplamının $ST=10808.5$ olduğu ve erkek öğrencilerin GTSM Tutum Ortalama puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=108.82$ ve sıralama puanları toplamının $ST=11970.5$ ve kız öğrencilerin GTSM Tutum Ortalama puanlarının sıralama puanları ortalamasının $SO=105.05$ ve sıralama puanları toplamının $ST=10820.5$ olduğu görülmektedir. Bunun anlamının erkek ve kız öğrencilerin SO ve ST değerlerinin birbirine çok yakın olduğu, bunun da erkek ve kız öğrencilerin tutumlarının genel anlamda farklılık göstermediği anlamına geldiği söylenebilir. Başka bir anlatımla tek tek madde bazında tutumlar cinsiyet faktörüne göre çok ufak farklılıklar gösterse de, tutum ölçeğindeki maddelerin geneli açısından GTHM ve GTSM derslerine karşı tutumların cinsiyete göre değişmediği söylenebilir.

Tablo 22. Sınıf Seviyesine Göre GTHM-GTSM Derslerine Yönelik Tutumlar

Sınıf	N	%	GTHM Tutum Ortalama	GTSM Tutum Ortalama
3	99	46.5	3.824	3.706
4	114	53.5	3.958	3.825
Toplam	213	100.0		

Tablo 22’de, GTHM ve GTSM tutum ölçeği maddelerinin ortalama puanları incelendiğinde, 3. sınıfların GTHM Tutum Ortalama puanının 3.824 ve GTSM Tutum Ortalama puanının 3.706 olduğu; 4. sınıfların GTHM Tutum Ortalama puanının 3.958 ve GTSM Tutum Ortalama puanının 3.825 olduğu görülmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda, öğrencilerin genelinin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu, ancak sıralama yapıldığında GTHM ve GTSM derslerine yönelik en yüksek tutumun 4. sınıflarda olduğu ($GTHM=3.958$ ve $GTSM=3.825$). 3. sınıflarda tutum puanının ise daha düşük olduğu ($GTHM=3.824$ ve $GTSM=3.706$), ayrıca GTHM derslerine yönelik tutumların GTSM’ye yönelik tutumlardan daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 23’te, 3. sınıf ve 4. sınıfların tutum farklılıklarına bakıldığında, tutum ölçeğindeki olumlu maddelerden “GTHM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir” (*madde 10*) ve “GTHM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılım” (*madde 20*) maddelerinde 4. sınıf öğrencilerinin GTHM derslerini kültürümüzün önemli bir unsuru olarak gördükleri ve bu derslerin etkinliklerine severek katıldıkları yönündeki tutumlarının 3. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu olduğu; tutum ölçeğindeki olumsuz maddelerden “GTHM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm” (*madde 21*) ve “GTHM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam” (*madde 24*) maddelerinde ise 4. sınıf öğrencilerinin GTHM derslerinde zamanlarının boşa harcadığı ve bu derslerin kuramsal bölümünden hoşlanmadıkları yönündeki tutumlarının 3. sınıf öğrencilerine göre daha

olumsuz olduğu söylenebilir.

Tablo 23. Sınıf Seviyesine Göre GTHM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTHM Tutum Maddeleri	Sınıf	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTHM dersleri sevdiğim derslerdir.	3	99	105.16	10411.0	5461.0	.658
	4	114	108.60	12380.0		
GTHM dersleri ilgi çekicidir.	3	99	108.05	10697.0	5539.0	.805
	4	114	106.09	12094.0		
GTHM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	3	99	108.28	10720.0	5516.0	.770
	4	114	105.89	12071.0		
GTHM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	3	99	106.57	10550.5	5600.5	.920
	4	114	107.37	12240.5		
GTHM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	3	99	108.35	10727.0	5509.0	.750
	4	114	105.82	12064.0		
Mezun olduktan sonra, GTHM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	3	99	100.42	9942.0	4992.0	.119
	4	114	112.71	12849.0		
GTHM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	3	99	103.74	10270.5	5320.5	.444
	4	114	109.83	12520.5		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	3	99	105.43	10438.0	5488.0	.710
	4	114	108.36	12353.0		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	3	99	103.53	10249.0	5299.0	.429
	4	114	110.02	12542.0		
GTHM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	3	99	97.12	9614.5	4664.5	.013*
	4	114	115.58	13176.5		
GTHM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	3	99	101.19	10018.0	5068.0	.180
	4	114	112.04	12773.0		
GTHM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	3	99	108.83	10774.0	5462.0	.673
	4	114	105.41	12017.0		
GTHM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	3	99	102.52	10149.0	5199.0	.295
	4	114	110.89	12642.0		
GTHM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	3	99	102.27	10124.5	5174.5	.226
	4	114	111.11	12666.5		
GTHM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	3	99	105.20	10415.0	5465.0	.675
	4	114	108.56	12376.0		
GTHM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	3	99	100.50	9949.5	4999.5	.140
	4	114	112.64	12841.5		
GTHM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	3	99	104.35	10330.5	5380.5	.527
	4	114	109.30	12460.5		
GTHM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	3	99	107.26	10618.5	5617.5	.953
	4	114	106.78	12172.5		
GTHM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	3	99	101.83	10081.0	5131.0	.204
	4	114	111.49	12710.0		
GTHM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	3	99	97.72	9674.0	4724.0	.024*
	4	114	115.06	13117.0		
GTHM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	3	99	99.08	9808.5	4858.5	.046*
	4	114	113.88	12982.5		
GTHM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	3	99	101.11	10009.5	5059.5	.170
	4	114	112.12	12781.5		
Boş zamanlarımda GTHM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	3	99	108.12	10704.0	5532.0	.797
	4	114	106.03	12087.0		
GTHM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	3	99	98.17	9719.0	4769.0	.046*
	4	114	114.67	13072.0		

Tablo 24'te, 3. sınıf ve 4. sınıfların tutum farklılıklarına bakıldığında sadece tutum ölçeğindeki olumsuz maddelerden "GTSM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm" (*maddesi 9*) maddesinde 4. sınıf öğrencilerinin GTSM derslerinde öğrendiklerini uygulamaya dökemeyeceği yönündeki tutumlarının 3. sınıf öğrencilerine göre daha olumsuz olduğu söylenebilir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM ve GTSM tutum maddelerinin ortalama puanlarının farklılığına yönelik olarak yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 24. Sınıf Seviyesine Göre GTSM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTSM Tutum Maddeleri	Sınıf	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTSM dersleri sevdiğim derslerdir.	3	99	106.55	10548.5	5598.5	.915
	4	114	107.39	12242.5		
GTSM dersleri ilgi çekicidir.	3	99	109.35	10826.0	5410.0	.581
	4	114	104.96	11965.0		
GTSM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	3	99	107.42	10635.0	5601.0	.924
	4	114	106.63	12156.0		
GTSM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	3	99	108.17	10709.0	5527.0	.784
	4	114	105.98	12082.0		
GTSM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	3	99	108.13	10704.5	5531.5	.794
	4	114	106.02	12086.5		
Mezun olduktan sonra, GTSM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	3	99	99.65	9865.5	4915.5	.091
	4	114	113.38	12925.5		
GTSM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	3	99	108.36	10728.0	5508.0	.753
	4	114	105.82	12063.0		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	3	99	108.15	10707.0	5529.0	.786
	4	114	106.00	12084.0		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin, uygulamada beklentilerime cevap veremeyeceğini düşünürüm.	3	99	97.85	9687.0	4737.0	.038*
	4	114	114.95	13104.0		
GTSM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	3	99	101.67	10065.0	5115.0	.185
	4	114	111.63	12726.0		
GTSM dersleri olmaksızın tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	3	99	106.13	10507.0	5557.0	.841
	4	114	107.75	12284.0		
GTSM derslerinde öğrendiklerimin öğretmenlik mesleğinde gerekli olacağına inanmam.	3	99	100.84	9983.5	5033.5	.162
	4	114	112.35	12807.5		
GTSM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	3	99	106.88	10581.0	5631.0	.978
	4	114	107.11	12210.0		
GTSM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	3	99	106.39	10532.5	5582.5	.882
	4	114	107.53	12258.5		
GTSM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	3	99	99.68	9868.0	4918.0	.093
	4	114	113.36	12923.0		
GTSM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	3	99	104.86	10381.5	5431.5	.626
	4	114	108.86	12409.5		
GTSM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	3	99	110.72	10961.0	5275.0	.376
	4	114	103.77	11830.0		
GTSM derslerinin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	3	99	103.18	10214.5	5264.5	.386
	4	114	110.32	12576.5		
GTSM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	3	99	101.33	10031.5	5081.5	.175
	4	114	111.93	12759.5		
GTSM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	3	99	101.44	10043.0	5093.0	.177
	4	114	111.82	12748.0		
GTSM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	3	99	98.95	9796.0	4846.0	.051
	4	114	113.99	12995.0		
GTSM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	3	99	102.46	10144.0	5194.0	.299
	4	114	110.94	12647.0		
Boş zamanlarımda GTSM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	3	99	112.51	11138.5	5097.5	.208
	4	114	102.21	11652.5		
GTSM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	3	99	103.49	10246.0	5296.0	.428
	4	114	110.04	12545.0		

Tablo 25. Sınıf Seviyesine Göre GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanı Farklılıklarına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

GTM Tutum Ortalama	Sınıf	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
GTHM Tutum Ortalama	3	99	101.01	9999.5	5049.5	.186
	4	114	112.21	12791.5		
GTSM Tutum Ortalama	3	99	101.67	10065.5	5115.5	.240
	4	114	111.63	12725.5		

Tablo 25'te, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin tutum ortalama puanları bazında tutum farklılıklarına bakıldığında GTHM tutum ortalama [$U=5049.5$, $p=0.186>0.05$] ve GTSM tutum ortalama [$U=5115.5$, $p=0.240>0.05$] puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin SO ve ST değerlerinin birbirine çok yakın olduğu, sınıflar arasında öğrencilerin tutumlarının genel anlamda farklılık göstermediği söylenebilir. Başka bir anlatımla tek tek madde bazında tutumlar sınıf faktörüne göre çok ufak farklılıklar gösterse de, tutum ölçeğindeki maddelerin geneli açısından GTHM ve GTSM derslerine karşı tutumların sınıf düzeyine göre değişmediği görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutum farklılıkları verilmiştir.

Tablo 26. GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Betimsel İstatistik Sonuçları

GTM Tutum Maddeleri	GTHM-GTSM	N	$\bar{x}$	ss	Min.	Max.
GTM dersleri sevdiğim derslerdir.	GTHM	213	4.03286	1.083256	1.000	5.000
	GTSM	213	4.10798	1.005917	1.000	5.000
GTM dersleri ilgi çekicidir.	GTHM	213	4.01878	1.107276	1.000	5.000
	GTSM	213	3.97653	1.006776	1.000	5.000
GTM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	GTHM	213	3.57277	1.277752	1.000	5.000
	GTSM	213	3.09390	1.460360	1.000	5.000
GTM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	GTHM	213	3.93427	1.011910	1.000	5.000
	GTSM	213	3.89671	.955934	1.000	5.000
GTM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	GTHM	213	3.96714	1.043330	1.000	5.000
	GTSM	213	3.84977	1.044285	1.000	5.000
Mezun olduktan sonra, GTM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	GTHM	213	3.96244	1.316978	1.000	5.000
	GTSM	213	3.64319	1.435537	1.000	5.000
GTM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	GTHM	213	3.87324	1.085013	1.000	5.000
	GTSM	213	3.82160	1.097211	1.000	5.000
GTM'de öğrendiklerimin diğer derslere de yararı olacağını düşünürüm.	GTHM	213	4.07512	1.056869	1.000	5.000
	GTSM	213	4.03286	.977989	1.000	5.000
GTM'de öğrendiklerimin, beklentilerimi karşılamayacağını düşünürüm.	GTHM	213	3.58685	1.262005	1.000	5.000
	GTSM	213	3.42254	1.390622	1.000	5.000
GTM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	GTHM	213	4.34742	1.028580	1.000	5.000
	GTSM	213	4.30986	1.040567	1.000	5.000
GTM'siz tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	GTHM	213	3.81221	1.259845	1.000	5.000
	GTSM	213	3.81690	1.262409	1.000	5.000
GTM'de öğrendiklerimin öğretmenlikte gerekli olacağına inanmam.	GTHM	213	3.65728	1.472998	1.000	5.000
	GTSM	213	3.36150	1.512783	1.000	5.000
GTM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	GTHM	213	3.76995	1.085339	1.000	5.000
	GTSM	213	3.72300	1.150589	1.000	5.000
GTM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	GTHM	213	4.38028	1.028365	1.000	5.000
	GTSM	213	4.25352	1.028623	1.000	5.000
GTM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	GTHM	213	3.86385	1.283148	1.000	5.000
	GTSM	213	3.59624	1.402957	1.000	5.000
GTM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	GTHM	213	3.38498	1.170454	1.000	5.000
	GTSM	213	3.26761	1.156904	1.000	5.000
GTM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	GTHM	213	4.17840	.998160	1.000	5.000
	GTSM	213	4.15493	1.041333	1.000	5.000
GTM'nin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	GTHM	213	3.67606	1.300667	1.000	5.000
	GTSM	213	3.36150	1.379028	1.000	5.000
GTM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	GTHM	213	4.26761	1.050037	1.000	5.000
	GTSM	213	4.15023	1.075439	1.000	5.000
GTM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	GTHM	213	4.24883	.999557	1.000	5.000
	GTSM	213	4.23474	1.051196	1.000	5.000
GTM derslerinde zamanımın boşa harcandığını düşünürüm.	GTHM	213	4.22066	1.194779	1.000	5.000
	GTSM	213	3.90141	1.461664	1.000	5.000
GTM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	GTHM	213	3.77465	1.399432	1.000	5.000
	GTSM	213	3.56338	1.424838	1.000	5.000
Boş zamanlarımda GTM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	GTHM	213	3.69484	1.171929	1.000	5.000
	GTSM	213	3.61033	1.198775	1.000	5.000
GTM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	GTHM	213	3.19718	1.359312	1.000	5.000
	GTSM	213	3.18310	1.393819	1.000	5.000

Tablo 27. GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Farklılıklarına Yönelik Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

GTM Tutum Maddeleri	Sıralar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
GTM dersleri sevdiğim derslerdir.	Negatif Sıra	41	42.56	1745.00	-.746	.455
	Pozitif Sıra	46	45.28	2083.00		
	Eşit Sıra	126				
GTM dersleri ilgi çekicidir.	Negatif Sıra	50	39.14	1957.00	-.803	.422
	Pozitif Sıra	34	47.44	1613.00		
	Eşit Sıra	129				
GTM derslerine çalışmak sıkıcıdır.	Negatif Sıra	76	53.50	4066.00	-4.424	.000*
	Pozitif Sıra	28	49.79	1394.00		
	Eşit Sıra	109				
GTM derslerinde verilen her eseri zevkle çalışırım.	Negatif Sıra	55	47.58	2617.00	-.526	.599
	Pozitif Sıra	44	53.02	2333.00		
	Eşit Sıra	114				
GTM dersleriyle ilgili konuşmaktan zevk alırım.	Negatif Sıra	54	46.09	2489.00	-1.631	.103
	Pozitif Sıra	37	45.86	1697.00		
	Eşit Sıra	122				
Mezun olduktan sonra, GTM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem.	Negatif Sıra	53	44.25	2345.50	-3.017	.003*
	Pozitif Sıra	29	36.47	1057.50		
	Eşit Sıra	131				
GTM dersleri kendime olan güvenimi artırır.	Negatif Sıra	47	40.62	1909.00	-.998	.318
	Pozitif Sıra	35	42.69	1494.00		
	Eşit Sıra	131				
GTM'de öğrendiklerimin diğer derslere de yaran olacağını düşünürüm.	Negatif Sıra	40	32.54	1301.50	-1.507	.290
	Pozitif Sıra	27	36.17	976.50		
	Eşit Sıra	146				
GTM'de öğrendiklerimin, beklentilerimi karşılamayacağını düşünürüm.	Negatif Sıra	45	44.18	1988.00	-1.582	.114
	Pozitif Sıra	36	37.03	1333.00		
	Eşit Sıra	132				
GTM dersleri kendi kültürümüzü yaşatmamız açısından önemlidir.	Negatif Sıra	38	32.54	1236.50	-.630	.528
	Pozitif Sıra	29	35.91	1041.50		
	Eşit Sıra	146				
GTM'siz tamamlanacak bir eğitimin yetersiz olacağını düşünürüm.	Negatif Sıra	31	34.90	1082.00	-.156	.876
	Pozitif Sıra	35	32.26	1129.00		
	Eşit Sıra	147				
GTM'de öğrendiklerimin öğretmenlikte gerekli olacağına inanmam.	Negatif Sıra	46	41.42	1905.50	-3.106	.002*
	Pozitif Sıra	27	29.46	795.50		
	Eşit Sıra	140				
GTM derslerine geç kalmak beni rahatsız eder.	Negatif Sıra	41	42.90	1759.00	-.694	.488
	Pozitif Sıra	39	37.97	1481.00		
	Eşit Sıra	133				
GTM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir.	Negatif Sıra	41	49.01	1189.50	-2.106	.035*
	Pozitif Sıra	19	33.71	640.50		
	Eşit Sıra	153				
GTM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılırım.	Negatif Sıra	50	44.39	2219.50	-2.667	.007*
	Pozitif Sıra	31	35.53	1101.50		
	Eşit Sıra	132				
GTM derslerine diğer derslerimden daha çok önem veririm.	Negatif Sıra	50	43.64	2182.00	-1.623	.105
	Pozitif Sıra	35	42.09	1473.00		
	Eşit Sıra	128				
GTM derslerinde verilen eserleri söylemekten hoşlanırım.	Negatif Sıra	42	45.43	1908.00	-.373	.709
	Pozitif Sıra	43	40.63	1747.00		
	Eşit Sıra	128				
GTM'nin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım.	Negatif Sıra	45	41.97	1888.50	-3.273	.001*
	Pozitif Sıra	27	27.39	739.50		
	Eşit Sıra	141				
GTM derslerinin beni kültürel anlamda geliştirdiğine inanırım.	Negatif Sıra	45	40.92	1841.50	-1.805	.071
	Pozitif Sıra	32	36.30	1161.50		
	Eşit Sıra	136				
GTM dersleriyle ilgili etkinliklere (konser vb.) severek katılırım.	Negatif Sıra	34	37.69	1281.50	-.021	.983
	Pozitif Sıra	37	34.45	1274.50		
	Eşit Sıra	142				
GTM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm.	Negatif Sıra	44	33.90	1491.50	-3.344	.001*
	Pozitif Sıra	19	27.61	524.50		
	Eşit Sıra	150				
GTM derslerine mecbur olduğum için çalışırım.	Negatif Sıra	43	36.36	1563.50	-2.415	.016*
	Pozitif Sıra	25	31.30	782.50		
	Eşit Sıra	145				
Boş zamanlarımda GTM derslerinde öğrendiğim eserleri icra ederim.	Negatif Sıra	49	40.36	1977.50	-.879	.379
	Pozitif Sıra	35	45.50	1592.50		
	Eşit Sıra	129				
GTM derslerinin kuramsal bölümünden hoşlanmam.	Negatif Sıra	40	36.73	1469.00	-.032	.975
	Pozitif Sıra	36	40.47	1457.00		
	Eşit Sıra	137				

Tablo 26 ve Tablo 27'de görüldüğü gibi farklılık gösteren "GTM derslerine çalışmak sıkıcıdır" (*madde 3*) (GTHM $\bar{x}$ =3.57277 ve GTSM $\bar{x}$ =3.09390), "Mezun olduktan sonra GTM ile ilgili hiç bir şey duymak istemem"

(*madde 6*) (GTHM $\bar{x}$ =3.96244 ve GTSM $\bar{x}$ =3.64319), "GTM'de öğrendiklerimin öğretmenlikte gerekli olacağına inanmam" (*madde 12*) (GTHM $\bar{x}$ =3.65728 ve GTSM $\bar{x}$ =3.36150), "GTM dersleri kendi kültürümüzün öğrenilmesi açısından önemlidir" (*madde 14*) (GTHM $\bar{x}$ =4.38028 ve GTSM $\bar{x}$ =4.25352), "GTM derslerindeki repertuar çalışmalarından sıkılıyorum" (*madde 15*) (GTHM $\bar{x}$ =3.86385 ve GTSM $\bar{x}$ =3.59624), "GTM'nin sınıf geçmemde bana sıkıntı yaşatacağından endişe duyarım" (*madde 18*) (GTHM $\bar{x}$ =3.67606 ve GTSM $\bar{x}$ =3.36150), "GTM derslerinde zamanımın boşa harcadığını düşünürüm" (*madde 21*) (GTHM $\bar{x}$ =4.22066 ve GTSM $\bar{x}$ =3.90141) ve "GTM derslerine mecbur olduğum için çalışırım" (*madde 22*) (GTHM $\bar{x}$ =3.77465 ve GTSM $\bar{x}$ =3.56338) maddelerinde öğrencilerin GTSM tutum ortalamaları GTHM tutum ortalamalarına göre düşüktür. Puanlar GTHM ve GTSM'de minimum 1 maksimum 5 aralığında dağılım göstermektedir.

213 kişiden oluşan öğrenci grubunun farklılık gösteren *madde 3*, *madde 6*, *madde 12*, *madde 14*, *madde 15*, *madde 18*, *madde 21* ve *madde 22*'deki Negatif Sıralar (NS), Pozitif Sıralar (PS) ve Eşit Sıralar (ES) sonuçlarına göre (*madde 3* NS=76, *madde 3* PS=28, *madde 3* ES=109; *madde 6* NS=53, *madde 6* PS=29, *madde 6* ES=131; *madde 12* NS=46, *madde 12* PS=27, *madde 12* ES=140; *madde 14* NS=41, *madde 14* PS=19, *madde 14* ES=153; *madde 15* NS=50, *madde 15* PS=31, *madde 15* ES=132; *madde 18* NS=45, *madde 18* PS=32, *madde 18* ES=136; *madde 21* NS=44, *madde 21* PS=19, *madde 21* ES=150 ve *madde 22* NS=43, *madde 22* PS=25, *madde 22* ES=145) negatif sıralara (GTHM puanı yüksek olan öğrenci sayısı), pozitif sıralara (GTSM puanı yüksek olan öğrenci sayısı) ve eşit sıralara (GTHM ve GTSM puanı eşit olan öğrenci sayısı) bakıldığında GTHM puanı yüksek olan öğrenci sayısının GTSM puanı yüksek olan öğrenci sayısına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. GTHM ve GTSM Sıra Ortalamaları (SO) ve Sıra Toplamları (ST) incelendiğinde (GTHM *madde 3* SO=53.50 ve GTSM *madde 3* SO=49.79, GTHM *madde 3* ST=4066.00 ve GTSM *madde 3* ST=1394.00; GTHM *madde 6* SO=44.25 ve GTSM *madde 6* SO=36.47, GTHM *madde 6* ST=2345.50 ve GTSM *madde 6* ST=1057.50; GTHM *madde 12* SO=41.42 ve GTSM *madde 12* SO=29.46, GTHM *madde 12* ST=1905.50 ve GTSM *madde 12* ST=795.50; GTHM *madde 14* SO=49.01 ve GTSM *madde 14* SO=33.71, GTHM *madde 14* ST=1189.50 ve GTSM *madde 14* ST=640.50; GTHM *madde 15* SO=44.39 ve GTSM *madde 15* SO=35.53, GTHM *madde 15* ST=2219.50 ve GTSM *madde 15* ST=1101.50; GTHM *madde 18* SO=41.97 ve GTSM *madde 18* SO=27.39, GTHM *madde 18* ST=1888.50 ve GTSM *madde 18* ST=739.50; GTHM *madde 21* SO=33.90 ve GTSM *madde 21* SO=27.61, GTHM *madde 21* ST=1491.50 ve GTSM *madde 21* ST=524.50 ve GTHM *madde 22* SO=36.36 ve GTSM *madde 22* SO=31.30, GTHM *madde 22* ST=1563.50 ve GTSM *madde 22* ST=782.50) GTSM'ye göre GTHM lehine farklılık olduğu söylenebilir. Yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucuna bakıldığında ise öğrencilerin GTHM ve GTSM tutumları arasında GTSM'ye göre GTHM tutumları lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($[Z_{\text{madde 3}}=-4.424, p=0.000<0.05]$; $[Z_{\text{madde 6}}=-3.017, p=0.003<0.05]$; $[Z_{\text{madde 12}}=-3.106, p=0.002<0.05]$; $[Z_{\text{madde 14}}=-2.106, p=0.035<0.05]$; $[Z_{\text{madde 15}}=-2.667, p=0.007<0.05]$; $[Z_{\text{madde 18}}=-3.273, p=0.001<0.05]$; $[Z_{\text{madde 21}}=-3.344, p=0.001<0.05]$ ve $[Z_{\text{madde 22}}=-2.415, p=0.016<0.05]$). Başka bir anlatımla, tutum ölçeğinde farklılık gösteren olumsuz maddelerden *madde 3*, *madde 6*, *madde 12*, *madde 15*, *madde 18* *madde 21* ve *madde 22*'de öğrenciler GTSM derslerine göre GTHM derslerinde daha olumsuz bir tutum sergilemişlerdir. Farklılık gösteren olumlu maddelerden *madde 14*'te ise GTSM derslerine göre GTHM derslerinde daha olumlu bir tutum sergilemişlerdir.

Tablo 28. GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanları Farklılığına Yönelik Betimsel İstatistik Sonuçları

GTM Tutum	N	$\bar{x}$	ss	Min.	Max.
GTHM Tutum Ortalama	213	3.89574	.648757	1.208	5.000
GTSM Tutum Ortalama	213	3.76976	.623788	1.208	4.958

Tablo 29. GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanları Farklılığına Yönelik Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

GTM Tutum	Sıralar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
GTHM-GTSM Tutum Ortalama	Negatif Sıra	112	104.45	11698.50	-3.774	.000*
	Pozitif Sıra	76	79.84	6067.50		
	Eşit Sıra	25				

Tablo 28 ve Tablo 29'da görüldüğü gibi öğrencilerin GTSM tutum ortalamaları GTHM tutum ortalamalarına göre düşüktür. Puanlar GTHM'de minimum 1.208 maksimum 5 aralığında ve GTSM'de minimum 1.208

maksimum 4.958 aralığında dağılım göstermektedir. 213 kişiden oluşan öğrenci grubunun GTHM ve GTSM tutum ortalamalarının Negatif Sıralar (NS), Pozitif Sıralar (PS) ve Eşit Sıralar (ES) sonuçlarına göre NS=112, PS=76 ve ES=25 şeklindedir. Negatif sıralara (GTHM puanı yüksek olan öğrenci sayısı), pozitif sıralara (GTSM puanı yüksek olan öğrenci sayısı) ve eşit sıralara (GTHM ve GTSM puanı eşit olan öğrenci sayısı) bakıldığında GTHM puanı yüksek olan öğrenci sayısının GTSM puanı yüksek olan öğrenci sayısına göre daha fazla olduğu görülmektedir. GTHM ve GTSM tutum ortalama puanlarının Sıra Ortalamaları (SO) ve Sıra Toplamları (ST) incelendiğinde (GTHM Tutum Ortalama SO=104.45, GTHM Tutum Ortalama ST=11698.50 ve GTSM Tutum Ortalama SO=79.84, GTSM Tutum Ortalama ST=6067.50) GTSM'ye göre GTHM lehine farklılık olduğu söylenebilir. Yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucuna bakıldığında ise öğrencilerin GTHM ve GTSM tutumlar ortalama puanları arasında GTSM'ye göre GTHM tutumları lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($|Z|=-3.774$, $p=0.000<0.05$). Başka bir anlatımla, tutum ölçeğinin genelinde öğrenciler GTSM derslerine göre GTHM derslerinde daha yüksek bir tutum sergilemişlerdir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumları arasındaki anlam farklılığı Tablo 30'da incelenmiştir.

Tablo 30. GTHM ve GTSM Dersleri Tutum Ortalama Puanları İlişkisine Yönelik Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

Ortalama Puanlar Arası İlişki	N	r	p
GTHM-GTSM Tutum Ortalama Puanları İlişkisi	213	.733*	.000*

Tablo 30'da, öğrencilerin GTHM ve GTSM tutum ortalama puanları ilişkisi incelendiğinde, 213 kişiden oluşan öğrenci grubunun r değerinin $r=0.733$ olduğu; öğrencilerin GTHM derslerine karşı tutumları ile GTSM derslerine karşı tutumları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. GTHM ve GTSM tutum ortalama puanları ilişkisine yönelik, Pearson korelasyon testi sonuçlarının p değerleri incelendiğinde, 0.01 anlamlılık düzeyine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$p_{\text{GTHM Tutum-pGTSM Tutum}}=0.000<0.01$]. Başka bir anlatımla, öğrencilerin GTHM derslerine karşı tutumları arttıkça GTSM derslerine karşı tutumları da artmakta veya GTHM derslerine karşı tutumları azaldıkça GTSM derslerine karşı tutumları da azalmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, GTM derslerine yönelik tutumlarının çoğunlukla olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, GTM derslerine yönelik tutumları üniversite değişkenine göre; üniversitelerin genelinde GTM derslerine yönelik tutumların yüksek düzeyde olduğu, en yüksek tutum puanının Atatürk Üniversitesi'nde olduğu, en düşük tutum puanının ise Erciyes Üniversitesi'ne ait olduğu görülmüştür. Üniversitelerin genelinde GTHM dersine yönelik tutumların GTSM dersine yönelik tutumlardan daha olumlu olduğu görülürken, Erciyes Üniversitesi'nde GTSM dersine yönelik tutumların GTHM dersine yönelik tutumlardan daha olumlu olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, GTM derslerine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; öğrencilerin GTM derslerine yönelik tutumlarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin hem GTHM hem de GTSM derslerine yönelik tutumları kız öğrencilerden daha olumlu olmasına karşın, cinsiyet değişkenine göre aralarındaki farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, GTM derslerine yönelik tutumları sınıf değişkenine göre incelendiğinde; öğrencilerin GTM derslerine yönelik tutumlarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. 4. sınıf öğrencilerinin GTHM ve GTSM derslerine yönelik tutumlarının 3. sınıf öğrencilerinden daha olumlu olmasına karşın, sınıf değişkenine göre aralarındaki farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM derslerine yönelik tutum puanlarının GTSM derslerine göre daha yüksek olduğu, GTHM ve GTSM arasındaki tutum farkının istatistiksel olarak GTHM lehine anlamlı şekilde

farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin GTHM derslerine karşı tutumları ile GTSM derslerine karşı olan tutumları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu, öğrencilerin GTHM ve GTSM derslerine karşı olan tutumlarının paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Müzik eğitimi alan öğrencilerin GTM derslerine yönelik tutumlarını etkileyen diğer etmenlerin de araştırılması önerilebilir.
- Araştırmacılar tarafından, bu tür ölçeklerin (motivasyon, tutum, öz-yeterlik vb.) diğer dersler için de uygulanmasının eğitime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Mesleki müzik eğitimi verilen programlarda öğrencilerin tutumlarını dikkate alan bir eğitim-öğretim ortamı oluşturması önerilmektedir.

Kaynaklar

Afacan, Şenol. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Müzik Dersine Yönelik Öz Yeterlilik Algı ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010.

Altunışık, Remzi., Coşkun, Recai., Bayraktaroğlu, Serkan. & Yıldırım, Engin. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (3. baskı). İstanbul: Sakarya Kitabevi, 2004.

Başaran, İ. Ethem. Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri. (3. baskı). Ankara: Emel Yayınevi, 1982.

Büyüköztürk, Şener., Çakmak, K. Ebru., Akgün, Ö. Erkan., Karadeniz, Şirin. & Demirel, Funda. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (Geliştirilmiş 2. baskı). Ankara: Pegem A Akademi Yayınları, 2008.

Canakay, E. Uçal. Aktif Öğrenmenin Müzik Teorisi Dersine İlişkin Akademik Başarı, Tutum, Öz Yeterlilik Algısı ve Yüklemeler Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.

Cengiz, Cumhuri. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Armoni-Kontrpuan-Eşlik Dersine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2018.

Dizdar, Bilal. Ortaokul Yöneticilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2015.

Görücü, A. Öznur. Koro Eğitimi ve Nefes Egzersizleri Tutum Ölçeği Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2014.

Gürsoy, Güneş. Güncel ve Popüler Müzikler Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2014.

Hilgard, Ernest. R., Atkinson, Richard. C., & Atkinson, Rita. L. Introduction to Psychology. (5. edition). New York, 1971.

Kocaarslan, Bilge. Genel Müzik Eğitimi Alan İlköğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutum, Müzikal Özgüven ve Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması Belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2009.

Kopar, S. Volkan. Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Müzik Derslerindeki Türk Müziği Konularına İlişkin Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2016.

Morgan, Clifford. T. Psikolojiye Giriş. (14. baskı). Çev. Hüsnü Arıcı ve Orhan Aydın. Ankara: Meteksan AŞ., 2000.

Nacakçı, Zeki. İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/pamukkale/Z-Nacakci.pdf> adresinden edinilmiştir, 2006.

Özdamar, Kazım. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. (2. baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999.

Özgüven, İ. Ethem. Psikolojik Testler. (1. baskı). Ankara: PDREM Yayınları, 1994.

Pogonowski, L. M. Attitude assessment of upper elementary students in a process-oriented music curriculum. (Electronic version). *Journal of Research in Music Education* 33(4), 247-257. doi: 10.2307/3345251. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2307/3345251> adresinden edinilmiştir, 1985.

Saygı, Ceren. Aktif Öğrenmenin Müzik Tarihi Dersine İlişkin Başarı, Tutum ve Öz-Yeterlik Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009.

Şen, Yavuz. Müzik Öğretmenliği Öğrencilerinin Geleneksel Türk Müziği Derslerine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2011.

Şen, Yavuz & Şentürk, Nezihe. Müzik Öğretmeni Adaylarının Geleneksel Türk Müziği Derslerine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, (2014): 167-187. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/33496/380671> adresinden edinilmiştir.

Şen, Yavuz., & Şentürk, Nezihe. Geleneksel Türk Müziği Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirme Süreci, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), (2015): 261-282. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16219/169879> adresinden edinilmiştir.

Uçan, Ali. Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum. (3. baskı). Ankara: Önder Matbaacılık Ltd. Şti., 2005.

Uçaner, Burçin. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin "Türk Müzik Tarihi" Dersine Yönelik Tutum ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2011.

Ülgen, G. Eğitim Psikolojisi. Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar. Ankara: Lazer Matbaası, 1994.

Yıldırım, Ali., & Şimşek, Hasan. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (5. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

EXAMINATION OF ATTITUDES OF STUDENTS TOWARDS TRADITIONAL TURKISH MUSIC COURSES

Cantürk BAYRAKÇI
Ülkü Sevim ŞEN

Abstract

The objective of this research is to determine students' attitudes toward "Traditional Turkish Music" courses, who study music at Faculties of Fine Arts. It is aimed to contribute to the quality of education with determination of attitudes toward these courses. This is a qualitative study designed in the correlational survey model of descriptive research methods based on quantitative data, and the questionnaire technique was used. According to the results, considering Traditional Turkish Music course hours students receive at the universities they study, it has been found that students taking more Traditional Turkish Music courses differed highly and students' attitudes do not vary across gender and classes. It has been resulted that attitude levels of the students taking more Traditional Turkish Music courses are superior to those taking fewer, attitude affects and the gender and class differences do not make significant differences in students' attitude levels.

Keywords: Faculties of fine arts, traditional Turkish music lessons, attitude

: